

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Danne-Virke I

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 330.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig03val-shoot-idm139670058081360/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Danne-Virke I

enten de ere falske eller sande, være en høiere Aands Begreber, som vi ved Troe tilegne os. Det er altsaa uimodsigelig vist, at er der ogsaa kun en eneste Forestilling, som vor Fornuft ikke kan begribe, da er den ikke heller det Høieste, thi for det Høieste er intet for høit. Nu er imidlertid Begrebet om at være af sig selv, være uafhængig, være sin egen Fader og Livsgrund, være Gud, det er et Begreb, hvis Virkelighed er uimodsigelig; thi vi maae kalde det, hvad vi vil, noget maae vi dog kalde evigt, noget maae der dog være, som aldrig har begyndt, og hvad der ikke har begyndt, er nødvendig uforanderligt, og maae begribe sig selv som saadant, dersom der ellers er noget Begreb til, og det Begreb maae da enten være i os eller over os; men nu veed vi, at det staaer kun for os, og vi staae for det og maae standse og erklære, at det er os ubegribeligt, og det er da uimodsigeligt, at enten maae man paastaae, at Tilværelsen er grundig forklaret, uden at dens Grund er begrebet, eller og tilstaae, at al Videnskab om den evige, uafhængige Værelse er os umulig, fordi den som al Tilværelses nødvendige Grundbegreb er os ubegribelig.

Alt dette lod sig endnu langt strængere og klareve bevis, men deels maae det være klart nok for uindtagne Læsere, og deels er det her ikke Stedet til en udførlig Udvikling; kun i Korthed maatte jeg minde om disse aabenbare Sandheder, for at man ei skal med noget Skin kunne sige, det er en sværmerisk Paastand, at den Tidsalder, som vil begribe, hvad den skal troe, og mener, at noget er afbeviist, naar man beviser, at det er et Menneske ubegribeligt, at den er ingenlunde fornuftig eller filosofisk, men netop det Modsatte.

Om nu det attende Aarhundrede havde mindste Adkomst til at bedde det filosofiske, behøver ikke vidtløftig at undersøges; men om man kan ønske et saadant, om Videnskab overalt har nogen Værd og fornuftig Hensigt, da den ei kan give nogen umiddelbar Erkiendelse af det Evige og Guddommelige, da vi ei kan begribe Gud, det er et andet saare vigtigt Spørgsmaal; vigtigt, siger jeg, ikke ubetinget, men under den Betingelse, at det selv paatrænger sig, som det aabenbar gjør hos hver eftertænsom Mand i den nærværende Tid.

Dette Spørgsmaal kan ingenlunde afgjøres ved Philosophiens Historie, thi at Fornuften, naar den vil bedømme, hvad den ikke forstaaer, tager mærkelig fejl og forvilder hver, som følger den, beviser intet mod Nyttens af dens rette Brug; kan det end, som jeg troer, bevises, at Fornuften hidindtil stedse, naar den i

Danne-Virke I

Aandens Rige vilde gaae paa sin egen Haand, foer saare meget vild, saa bevises derved kun, at den ikke vilde oppebie sin Tids; men ligesom der af et selvklogt Barn upaatvivlelig kan ved Underviisning og Tugt blive et fornuftigt, saaledes kan en selvklog Fornuft ogsaa blive klog, og naar man er klog, vil man ikke, uden hvad man kan, og kives ikke med sin Overmand; at Fornuften i Menneske-Slægten ligesom i det enkelte Menneske er Begrebet og Udtrykket for den aandelige Vext og Udvikling, kan ikke nægtes, og man indseer da let, at baade kan den komme til at begribe, hvad den før aldrig har begrebet, og den maae komme dertil, hvis dens Bane ei ubetiemelig afskæeres. Spørgsmaalet bliver da, om Fornuften i Følge sine Vilkaar kan komme til at begribe noget, som er af Vigtighed for det aandelige Menneske, og derpaa er Svaret let; thi Fornuften maa kunne komme til at begribe sig selv og Alt, hvad der hører under dette Begreb, altsaa det hele timelige Menneske og alt det Timelige; thi Mennesket er alt det Timeliges Middelpunkt, og det maae da kunne begribes i Mennesket. Fremdeles, (da) ligesom enhver Fornuft maae være beskikket og forordnet, skabt og skikket til at begribe, hvad den kan, saaledes indse vi og let, at uagtet det Timelige ingenlunde kan forklare det Evige, maatte dog det Timeliges Forklaring have den mest afgjørende Indflydelse paa Menneskets Vished om det Evige og bringe en middeibar, billedlig Erkiendelse tilveie; thi det Timelige kan jo i Sandheden kun være et Billede af det Evige, og naar man klart begriber et sandfærdigt Billede, da veed man jo, hvad det betegner og betyder, uagtet man ikke begriber det Afbildede selv.

At begribe sig selv i Sandheden, det er da det store Maal for den menneskelige Fornuft, Høiden af menneskelig Vidskab, og det første Skridt dertil er Fornuftens aandelige Selv-Bevidsthed i Sandheden, Vedkiendelse af sig selv i sit sande Forhold til det Evige, til den guddommelige Fornuft og Sandhed.

Ikke vil jeg her udvikle, hvad der er aabenbart, at Folkenes Fornuft ligesaaalidt er aandelig selvbevidst i deres første Aldre, som det enkelte Menneskes er det sandelig i Barndommen, eller bliver det klart før i Manddommen; ikke heller vil jeg her bevise, hvad der imidlertid er vist, at ingen Fornuft bliver selvbevidst i Sandheden, dersom den ikke all først var i Sandheden formedelst Troen; men jeg vil kun gjøre opmærksom paa, at saavist som der er noget Aandeligt α : Oversandseligt i Mennesket, saavist er den Fornuft, der nægter det Aandeliges Virkelighed, aldeles vanvillig, og saavist som Fornuften ei kan begribe